

Становище

от Янаки Боянов Стоилов, професор в Юридическия факултет на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“

за дисертационния труд на Светослав Димитров Наумов за получаване на образователна и научна степен „доктор“

Със Заповед № 38-164/21.03.2019 г. при условията на пар. 40 от ПЗР на ЗРАСРБ и пар. 7, ал. 1 и 2 от ПЗР на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“ съм определен за вътрешен член на научно жури. В това си качество давам становище за научния труд и постигнатите резултати от Светослав Димитров Наумов като дисертант на самостоятелна подготовка.

Изследването има за обект феномен колкото непреходен, толкова и актуален – справедливостта. Неговият предмет е определен двустранно: веднъж чрез очертаване на сферата на проявление на справедливостта – правото и втори път чрез подхода – правно-философски. Темата „Философско-юридическият дискурс на справедливостта в правото“ е развита в класическата за дисертационен труд структура от увод, три глави, заключение и библиография в общ обем от 304 страници. Прави впечатление големият брой на използваните научни източници на кирилица (над 160) и на латиница (над 240). Авторефератът дава много добра ориентация за актуалността на изследването, за задачите и методите, за структурата и съдържанието на труда, за неговата научна новост и приноси. Представената за рецензиране дисертация е оригинално произведение, резултат от аналитичната и творческа работа на посочения автор.

В методологичен план Светослав Наумов органично е съчетал философския и юридическия подход в разработване на поставения

проблем. Този подход отразява прехода от общото (философското) ниво към частното (юридическото). Проличава, че написаното е дело на юрист с богата правна и обща култура. Трудът се отнася към философията на правото. Нещо повече, не само изборът на темата, но и нивото на нейното представяне е принос към това научно направление, във всеки случай в неговото българско подразделение. В същото време авторът отчита, че „приоритет при разработването на проблема за релацията между *ius* (право) и *iustum* (справедливост) следва да има нормативният подход”. Тази заявка донякъде е изпълнена при анализа на поставените проблеми.

Най-добрата оценка за качествата на дисертационния труд са съдържащите се в него научни приноси и новости :

- * Справедливостта най-общо е описана като мяра за начина, по който се определят правата и задълженията на участниците в обществените отношения и за степента, в която те съответстват на потребностите на личността както в разменните и други отношения, в разпределението на права, отговорности и блага, така и в отношенията на възмездие. Именно в правото тя получава конкретно измерим израз и в този смисъл то е средство за нормативно институционализиране на справедливостта;

- * Обогатен е анализът на справедливостта при разглеждане на богатото наследство в тази област, оставено от Аристотел и Кант;

- * Направен е успешен опит за паралел между съвременните концепции за естественото право и правния позитивизъм в отношението им към правото и справедливостта. В този контекст е отбелязана ролята на основоположниците на българската школа в теорията и философията на правото;

- * Показани са функционалните връзки между правосъзнанието и справедливостта като негова черта в процеса на правната социализация

и институционализация: правна култура – правна социализация – изграждане на ценности (включително справедливостта) – правни норми – модели на поведение. Освен това справедливостта е морален коректив на правото както при неговото създаване, така и при неговото прилагане, включително при оценката за справедливост на съдебния процес и при използване на дискреция от органите на съдебната власт;

* Новости се съдържат в проследяване на връзката между справедливост, легитимност и валидност на правото и на правния ред;

* Друга новост е проследяването и систематизирането на част от практиката на Конституционния съд на Р България и на Европейския съд по правата на човека, която се отнася до справедливостта.

Изследването на толкова фундаментален проблем с философски, социални, етични и правнонормативни проекции не може да не предизвиква дискусия, някои различни от застъпените тези и допълнителни въпроси.

Споделям тезата на автора, че справедливостта е основен съдържателен елемент и ценност на правното съзнание. Тя не е граница между правото и правното съзнание, а свързваща компонента между тях. Намирам обаче противоречие или поне необходимост от допълнителен анализ за произхода и съдържанието на справедливостта в правото. От една страна в края на заключението се казва, „че в самата природа на човека, на неговото личностно самосъзнание, а оттам – и в научното му познание е заложено иманентно влечение към справедливост и тежнение, чувство за нея”. Преди това обаче (в гл. II) се твърди, че „ценността на правото винаги е конкретно-историческа”. Непротиворечивото съчетаване на тези две твърдения е постижимо, ако приемем, че справедливостта е вътрешно присъща черта на правното съзнание и на правото поради тяхната връзка с морала, но

нейното конкретно съдържание е променливо, защото зависи от редица социално-икономически, политически и други фактори.

Авторът е използвал досегашните научни постижения при анализа на отношенията право – равенство – справедливост. При по-нататъшно изследване на проблема той би могъл да обърне повече внимание на друга основна връзка – тази между свобода и справедливост.

Дисертантът е установил противоречие в законовата уредба на действието на решенията на Конституционния съд, с които той обявява определени актове за противоконституционни. В тези случаи принципът за стабилност на индивидуалните актове взема превес над принципа за справедливост и за върховенство на конституцията. Този проблем е с важно теоретико-приложно значение и заслужава самостоятелно обсъждане в други изследвания.

Прави се извод, че „само справедливото правосъдие може да доведе до разкриване на обективната истина”. Вярно е да се каже и обратното – само разкриването на обективната истина е предпоставка за справедливост на съдебното решение. При всички случаи това зависи от независимостта и безпристрастността на съда.

Високото качество на дисертационния труд се дължи освен на извършената значителна работа и на качества на неговия автор. В края на 80-те години той е приет за редовен студент по право, когато това е много по-трудно отколкото сега. Той обаче продължава образованието си в Южноилинойския университет в САЩ, където завършва специалност философия. След това в края на 90-те години става магистър по право в Югозападния университет „Н. Рилски” в Благоевград. Предимство за научната работа на Светослав Наумов е отличното владение на английски и руски език, както и ползването на полски.

Рядкост е към момента на защитата на дисертация докторантът да има повече от дузина научни публикации по темата или по свързани с нея проблеми, при това четири от тях извън страната, включително в реномирани издания.

Светослав Наумов показва широк кръг интереси освен в науката и в сферата на литературното творчество. Има няколко литературни публикации. Член е на редколегията на списание „Пламяк” и на няколко творчески организации, сред които Съюзът на българските писатели.

Той притежава разностранен опит в подготовката, координацията и ръководството на проекти, включително на европрограми и европейски проекти.

На основата на направения от мен анализ на дисертацията, на цялостната подготовка и творческа дейност на докторанта, както и на впечатленията, които имам в качеството ми на научен консултант, давам положителна оценка за извършената работа. Дисертационният труд „Философско-юридическият дискурс на справедливостта в правото” напълно покрива и дори надхвърля изискванията на Закона за развитие на научния състав в Република България за придобиване на образователната и научната степен доктор. Затова е желателно той да бъде издаден.

Предлагам убедено на научното жури да гласува Светослав Димитров Наумов да получи образователната и научна степен „доктор” по професионално направление 3.6. Право (Теория на държавата и правото. Политически и правни учения).

14. 05. 2019 г.

проф. д-р Янаки Стоилов

